

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVI. KÖTET. 1909 SZEPTEMBER—OKTÓBER. 9—10. FÜZET.

A „*Rovartani Lapok*“ szerkesztősége mély fájdalommal jelenti, hogy

Dr. Chyzer Kornél

miniszteri tanácsos, a Lipót rend és Ferencz József rend lovagja,
a Magyar Tudományos akadémia tagja stb.

folyóiratunk szerkesztőbizottságának tagja, f. évi szeptember hó 21-én, életének 74. évében, rövid szenvedés után elhunyt.

Az elhunyt mint hazánk közegészségügyének vezetője, életének javarészét ezen hivatásának szentelte, mindamellettt azonban szabad óráit állattani kutatásokra fordította. Alapvető munkái a rákokról voltak első tanulmányainak eredménye, később inkább a pókok, bogarak és skorpiók tanulmányozásával foglalkozott. E téren való működéséről több kiváló munkája tanuskodik.

Folyóiratunknak nemcsak buzgó munkatársa, hanem mint a szerkesztőbizottság tagja hathatós támogatója is volt.

Áldott legyen emlékezete!

Adatok Magyarország lepkefaunájához.

(Beiträge zur Lepidopterenfauna Ungarns.)

Irta: BÁRÓ N. CH. ROTHSCHILD (London).

Az ezen cikkemben felsorolt lepkéket HOLTZ MÁRTON gyűjtötte az 1908. év nyarán; ő meglátogatta kérésemre az alább felsorolt különböző helyeket.

A jegyzéket, valamint a két új faj leírását tisztelt barátomnak DR. H. REBEL-nek (Bécs) köszönhetem, kinek fáradozásáért és drága idejének erre való felhasználásáért őszinte köszönettel tartozom.

A két új fajon kívül több olyan is van, melyek Magyarország területéről e helyen említettnek első ízben; ezek *dült* betűvel jelöltek.

HOLTZ MÁRTON úr sikeresen gyűjtött lámpafény mellett és csalétekkel, mely módszereket a magyarországi gyűjtők is valószínűleg rendkívül kedvező eredménnyel felhasználhatnak.

A termőhelyek, a gyűjtés idejének felemlítésével, a következők:

- Almádi (Veszprém vármegye¹), VII. 19—VIII. 1.
Csorna (Sopron vármegye), VI. 9—VII. 11.
Fonyód (Somogy vármegye), VIII. 1—VIII. 4.

¹ vármegye = Komitat.

Die im vorliegenden Artikel genannten Exemplare wurden im Sommer 1908 von Herrn MARTIN HOLTZ, der auf mein Ersuchen die verschiedenen hier genannten Localitäten besuchte, gesammelt.

Die Liste, sowie die Beschreibung der zwei neuen Arten, wurden von meinem geehrten Freund, PROF. DR. HANS REBEL (Wien), gemacht und bin ich ihm für seine Mühe und kostbare Zeit, die er dazu verwendete zu aufrichtigem Dank verpflichtet.

Ausser den zwei neuen Arten sind mehrere andere, die aus Ungarn hier zum ersten Mal verzeichnet wurden; dieselben sind durch *liegenden* Druck hervorgehoben.

Herr MARTIN HOLTZ machte ausgiebigen Gebrauch von Lichtfang sowohl als Köderfang, welche Methoden wahrscheinlich von Sammlern in Ungarn mit ausserordentlich günstigem Erfolg angewendet werden könnten.

Die Fundorte, nebst Angabe der Sammelzeit, sind folgende:

- Hortobágy (Hajdu vármegye), V. 18, V. 28—30.
 Nádudvar (Hajdu vármegye), V. 10—26, VI. 1—4.
 Nádudvar : Makkodszél, V. 15.
 Nádudvar : Nagy-Halomzug, V. 16—V. 22.
 Nádudvar : Sebesérhalom, V. 14.
 Osló (Sopron vármegye), VII. 8.
 Pákozd (Fehér vármegye), VI. 15.
 Siófok (Veszprém vármegye), VII. 29.
 Szentkirályszabadja (Veszprém vármegye), VII. 31.

Papilionidae.

Papilio Machaon L. — Pákozd.

Pieridae.

- Pieris brassicae* L. — Almádi.
 — *napi* L. — Csorna.
 — *Daphidice* L. — Almádi.
Leptidia sinapis L. — Csorna.
Colias Hyale L. — Csorna, Almádi.
 — *Edusa* F. — Csorna, Almádi, Fonyód.
Gonepteryx rhamni L. — Csorna.

Nymphalidae.

- Apatura Ilia* SCHIFF. var. *Clytie* SV. — Csorna (gyakori — zahlreich).
Pyrameis cardui L. — Almádi.
Vanessa urticae L. — Csorna.
 — *polychloros* L. — Csorna.
Polygonia C-album L. — Csorna, Fonyód.
Araschnia Levana L. gen. aest. *Prorsa* L. — Csorna.
Melitaea Phoebe KNOCH. — Szentkirályszabadja.
 — *Athalia* ROTT. — Fonyód.
 — — ab. *Corythalia* HB. (transit.) — Fonyód.
 — *Dictynna* ESP. — Csorna.
Argynnis Dia L. — Csorna.
 — *Aglaja* L. — Csorna.
 — *Adippe* L. — Pákozd, Fonyód.
 — *Paphia* L. — Pákozd, Csorna.
Satyrus Hermione L. — Almádi.
 — *Briseis* L. — Szentkirályszabadja.
 — *Semele* L. — Pákozd, Szentkirályszabadja.
 — *Arethusa* ESP. — Almádi, Fonyód.

- *Dryas* Sc. — Almádi, Fonyód.
- Pararge Aegeria* L. var. *Egerides* StGR. — Oslí.
- *Megaera* L. — Almádi, Fonyód.
- Epinephele Jurtina* L. — Pákozd, Csorna.
- Coenonympha Oedipus* F. — Csorna.
- *Iphis* SchIFF. — Almádi, Fonyód.
- *Arcania* L. — Pákozd.
- *Pamphilus* L. — Fonyód, Csorna, Pákozd, Nádudvar.

Lycaenidae.

- Zephyrus betulae* L. — Almádi.
- Chrysophanus Thersamon* Esp. — Almádi, Nádudvar.
- *dispar* Haw. var. *rutilus* WERNB. — Csorna.
- *phlaeas* L. gen. aest. *Eleus* F. — Almádi.
- Lycaena Argiades* PALL. — Csorna, Oslí.
- *Argus* L. (*Aegon* SchIFF.) — Alsó-Oslí, Almádi, Csorna, Nádudvar (gyakori — zahlreich).
- *Argyrognomon* BRGSTR. — Alsó-Oslí.
- *Icarus* ROTT. — Csorna.
- *Corydon* Poda. — Almádi, Szentkirályszabadja.
- *minimus* FUESSL. — Csorna.
- *Argiolus* L. — Csorna.

Hesperiidae.

- Heteropterus Morpheus* PALL. — Csorna.
- Adopaeu lineola* O. — Csorna, Pákozd.
- Argiades Sylvanus* Esp. — Csorna.
- Carcharodus alcae* Esp. — Almádi.
- Hesperia carthami* Hb. — Pákozd.
- *orbifer* Hb. — Almádi.
- *malvae* L. — Fonyód, Szentkirályszabadja.
- Thanaos Tages* L. — Fonyód, Almádi, Csorna.

Sphingidae.

- Smerinthus populi* L. — Csorna.
- Deilephila euphorbiae* L. — Csorna.
- Hemaris scabiosae* Z. — Almádi.

Notodontidae.

- Pheosia tremula* Cl. (*dictaia* Esp.) — Csorna.

- Notodonta dromedarius* L. — Csorna.
Lophopteryx camelina L. — Csorna.
Pterostoma palpina L. — Fonyód, Nádudvar.
Pygaera curtula L. — Siófok.

Lymantriidae.

- Hypogymna morio* L. — Almádi, Pákozd.
Euproctis chrysorrhoea L. — Csorna.
Stilpnolia salicis L. — Csorna.

Lasiocampidae.

- Malacosoma neustria* L. — Csorna, Pákozd.
Cosmotriche potatoria L. var. *berolinensis* HEYNE — Csorna.
Epicnaptera tremulifolia HB. — Csorna.

Drepanidae.

- Drepana falcataria* L. — Csorna.
Cilix glaucata Sc. — Csorna.

Noctuidae.

- Acronycta leporina* L. ab. *bradyporina* Tr. — Csorna VI. 28, VII. 4 (♂).
 — *aceris* L. — Almádi VII. 20.
 — *megacephala* F. — Csorna VI. 26, VIII. 9.
 — *psi* L. — Csorna VI. 23—VII. 9.
 — *rumicis* L. — Nádudvar V. 18, Csorna VII. 5 (gyakori — häufig).
Arsilonche albovenosa GOEZE — Hortobágy V. 25, Csorna VI. 26.
Agrotis pronuba L. — Almádi VII. 21.
 — *ditrapezium* BKH. — Csorna VI. 26 (♂).
 — *pecta* L. — Csorna VI. 22.
 — *exclamantionis* L. — Nádudvar, Fonyód, Csorna.
 — *tritici* L. var. *aquilina* HB. — Csorna VII. 5.
 — *corticea* HB. — Csorna VI. 27.
 — *ypsilon* ROTT. — Csorna VII. 5.
 — *segetum* L. — Csorna VII. 5, Almádi, Fonyód VIII. 2.
Mamestra brassicae L. — Almádi VII. 22.
 — *splendens* HB. — Csorna VII. 5 (többszörösen — mehrfach).
 — *oleracea* L. — Csorna VII. 5.
 — *genistae* BKH. — Nádudvar: Nagyhalomzug.
 — *dissimilis* KNOCH — Csorna VI. 23—27.
 — — ab. *confluens* Ev. — Csorna VI. 23—27.

- — ab. *variegata* RBL. — Csorna VI. 23—27.
 — *trifolii* ROTT. — Nádudvar: Nagyhalomzug, Almádi VII. 26.
 — *dentina* SV. ab. *Lalenai* PIER. — Fonyód VIII. 2 (♀).
 — *reticulata* VILL. — Csorna VI. 24.
 — *dianthi* TAUSCH. — Nádudvar: Nagyhalomzug, Hortobágy,
 Pákozd V. 25—VI. 10.
Dianthoecia cucubali FUESSL. — Csorna VI. 22—VII. 3.
Miana strigilis CL. ab. *latruncula* Hw. — Csorna VI. 22.
 — — ab. *aethiops* Hw. — Csorna VI. 22.
 — *bicoloria* VILL. — Almádi VI. 23 (♂).
Bryophila fraudatricula HB. — Nádudvar, Pákozd (többszörösen —
 mehrfach).
Hadena sordida BKH. — Nádudvar: Nagyhalomzug V. 18.
 — *monoglypha* HUFN. — Csorna VI. 29.
 — *lithoxylea* F. — Csorna V. 7.
 — *secalis* L. — Almádi VII. 26.
Dipterygia scabriuscula L. — Nádudvar, Almádi, Fonyód.
Cloantha hyperici F. — Csorna VI. 21—27.
Trachea atriplicis L. — Csorna VI. 26. (tömegesen — zahlreich).
Leucania impudens HB. — Csorna VI. 28—VII. 6.
 — *impura* HB. — Csorna VI. 26—VII. 6.
 — *pallens* L. — Csorna VI. 16—30.
 — *straminea* TR. — Almádi VII. 19 (♂), Fonyód VIII. 5 (♂).
 — *obsoleta* HB. — Hortobágy, Almádi VII. 26.
 — *L-album* L. — Csorna VII. 5.
 — *conigera* F. — Csorna VII. 5.
 — *albipuncta* F. — Csorna VI. 28, Almádi VII. 28.
 — *turca* L. — Csorna VI. 28.
Caradrina superstes TR. — Almádi VII. 27.
 — *alsines* BRAHM. — Csorna VII. 20.
 — *taraxaci* HB. — Csorna VII. 10.
 — *lenta* TR. — Fonyód VIII. 3 (♂).
Petilampa arcuosa Hw. — Csorna VI. 24 (3 péld. — 3 Stück).
Amphipyra tragopogonis L. — Csorna (nagyon közöses — sehr
 häufig).
 — *livida* F. — Almádi VII. 20.
 — *pyramidea* L. — Csorna VII. 6.
Calymnia pyralina VIEW. ab. *cuprea* HORM. — Csorna VI. 24 (♂).
 — *affinis* L. — Csorna VII. 4.
 — *trapezina* L. — Csorna VI. 26.
Dyschorista fissipuncta Hw. — Csorna VI. 22—26 (nagy mennyiség-
 ben — massenhaft).
Platenis retusa L. — Csorna VII. 9 (2 péld. — 2 Exempl.)

- Platenis subtusa* F. — Csorna VI. 22 (1 péld. — 1 Exempl.)
Calophasia lunula HUFN. — Csorna VII. 10, Almádi VII. 28.
 — *platyptera* ESP. — Almádi VII. 26—28 (3 péld. — 3 Exempl.)
Cucullia umbratica L. — Csorna VII. 8, Fonyód VIII. 6.
Eutelia adulatrix HB. — Almádi VII. 18.
Heliothis cognata FRR. — Almádi VII. 20.
 — *dipsacea* L. — Hortobágy.
Acontia lucida HUFN. — Nádudvar, Csorna, Almádi.
 — — ab. *albicollis* F. — Almádi VII. 22.
 — *luctuosa* ESP. — Nádudvar, Csorna, Almádi.
Thalpocharis purpurina HB. — Nádudvar (1 ♂), Csorna VI. 24.
 — *communimacula* HB. — Almádi VII. 20.
Emmelia trabealis Sc. — Nádudvar, Csorna, Almádi.
Erastria argentula HB. — Csorna VI. 28—VII. 10 (nagyon közönséges —
 sehr häufig).
 — — ab. *confluens* SCHULTZ — Csorna (1 péld. szabálytalan
 alakú — 1 Stück assymetrisch).
 — *uncula* CL. — Csorna VII. 4, Almádi VII. 29.
 — *pusilla* VIEW. — Csorna VII. 5 (számos példány — zahlreich).
 — *deceptorica* Sc. — Csorna VII. 27.
 — *fasciana* L. — Csorna VII. 6.
Rivula sericealis Sc. — Csorna VI. 22.
Prothymia viridiaria CL. ab. *fusca* TUTT — Csorna VI. 24—28 (gyakori
 — häufig).
Scoliopteryx libatrix L. — Csorna VI. 28 (többszörösen — mehrfach).
Plusia gutta GN. — Csorna VII. 1.
Euclidia glyphica L. — Almádi VII. 21.
Catephia alchymista SCHIFF. — Almádi VII. 22.
Catocala nupta L. — Csorna VII. 7.
Madopa saliculis SCHIFF. — Csorna VII. 27.
Hermia derivalis HB. — Csorna VII. 22.
Hypena rostralis L. — Csorna VII. 6.

Cymatophoridae.

- Cymatophora duplaris* L. — Csorna VI. 19 (2 péld. — 2 Stück).

Geometridae.

- Geometra papilionaria* L. — Csorna VI. 19 (1 ♂).
Euchloris smaragdaria F. — Fonyód VIII. 2 (2 ♂).
Nemoria viridata L. — Nádudvar, Almádi, Fonyód.
 — *pulmentaria* GN. — Nádudvar, Almádi VII. 26.
Thalera fimbrialis Sc. — Csorna VII. 2.

- Acidalia trilineata* Sc. — Csorna VI. 26.
 — *ochrata* Sc. — Almádi VII. 23, Siófok VII. 29.
 — *dimidiata* HUFN. — Csorna VII. 2, Fonyód VIII. 2.
 — *rusticata* F. — Almádi VII. 22, Csorna.
 — *humiliata* HUFN. — Csorna VII. 11.
 — *immorata* L. — Fonyód, Siófok.
 — *rubiginata* HUFN. — Nádudvar : Nagyhalomzug, Pákozd, Csorna, Almádi.
 — *marginepunctata* GOEZE — Nádudvar : Nagyhalomzug, Almádi VII. 26.
 — *caricaria* REUTTI — Nádudvar (1 ♂).
 — *immutata* L. — Csorna VI. 23—VII. 9.
 — *corrivalaria* KRETSCH. — Csorna VI. 23. (1 ♂).
 — *flaccidaria* Z. — Nádudvar, Csorna VI. 23, Fonyód VIII. 3.
 — *ornata* Sc. — Almádi VII. 23.
 — *violata* THBG. var. *decorata* BKH. — Almádi VII. 26.
- Codonia punctaria* L. — Almádi VII. 20.
 — *rusticaria* HS. — Almádi VII. 19.
 — *linearia* HB. — Nádudvar (1 ♀).
- Rhodostrophia vibicaria* CL. — Almádi VII. 26.
 — — ab. *strigata* STGR. — Almádi (kis példányok — kleine Stücke).
- Timandra amata* L. — Nádudvar, Csorna VI. 29, Fonyód VIII. 5.
Lythria purpuraria L. — Csorna VI. 19, Almádi VII. 19.
 — — gen. aest. *rotaria* F. — Nádudvar : Nagyhalomzug V. 16.
- Mesotype virgata* ROTT. — Csorna VI. 30.
Lithostege farinatu HUFN. — Nádudvar, Makkodszél.
 — *griseata* SCHIFF. — Nádudvar, Makkodszél.
- Anaitis plagiata* L. — Fonyód VIII. 5.
Lobophora sexalata RITZ. — Csorna VII. 6.
Larentina fulvata FORST. — Csorna VII. 27.
 — *ferrugata* CL. — Nádudvar VI. 2, Csorna VII. 6.
 — *fluviala* HB. — Csorna VI. 30.
 — *vittata* BKH. — Csorna VII. 5 (1 ♀).
 — *sociata* BKH. — Csorna VII. 4 (nagyon sötét — sehr dunkel).
 — *obliterata* HUFN. — Csorna VII. k.
 — *bilineata* L. — Csorna VII. 11.
 — *rubidata* F. — Almádi VII. 26.
 — *comitata* L. — Fonyód VIII. 3.
- Tephroclystia oblongata* THBG. — Nádudvar : Nagyhalomzug, Csorna VII. 4—11.
 — *linariata* F. — Csorna VII. 9, Almádi VII. 26.
 — *assinilata* Gn. — Nádudvar : Nagyhalomzug.
 — *subnotata* HB. — Almádi VII. 27.

- Tephroclystia valerianata* HB. — Csorna VI. 28.
Phibalapterix polygrammata BKH. — Csorna VI. 9.
Abraxas marginata L. — Csorna VI. 24.
 — *adustata* SV. — Almádi.
Stegamia dilectaria HB. — Csorna VI. 28—VII. 10.
Deilinia pusaria L. — Csorna VII. 1.
Selenia lunaria SCHIFF. ab. *delunaria* HB. — Csorna VII. 5.
 — *tetralunaria* HUFN. gen aest. *aestiva* STGR. — Csorna VI. 26.
Epione apiciaria SCHIFF. — Csorna VI. 19 (♀).
Caustoloma flavicaria HB. — Nádudvar (1 ♂).
Semiothisa notata L. — Nádudvar (1 ♂).
 — *alternaria* HB. — Csorna VI. 23—VII. 2.
Amphidasis betularia L. — Csorna VII. 6.
Boarmia lichenaria HUFN. — Nádudvar, Csorna.
 — *selenaria* HB. — Fonyód VIII. 5 (♂).
 — *crepuscularia* HB. — Csorna VI. 27.
 — — ab. *defessaria* FR. — Csorna VI. 28.
 — *punctularia* HB. — Csorna VI. 28—VII. 5. (kiesiny és nagyon sötét — klein und sehr dunkel).
Fidonia fasciolaria ROTT. var. *tessularia* METZ. — Nádudvar : Sebes-érhalom V. 14, Nagyhalomzug.
Ematurga atomaria L. — Csorna VII. 1—10.
Phasiane petriaria HB. — Csorna VI. 30.
 — *clathrata* L. — Nádudvar, Pákozd, Csorna VI. 6.
 — *glarearia* BRAHM. — Almádi VII. 26.
Eubolia arenacearia HB. — Nádudvar.
 — — ab. *flavidaria* EV. — Csorna VII. 4—7.
Aspilates formosaria EV. — Csorna VII. 1 (3 ♂, kopott — verfliegen).

Nolidae.

- Nola chlamydulalis* HB. — Csorna.
 — *albula* SCHIFF. — Csorna.
 — *centonalis* HB. — Csorna (gyakori — häufig).

Cymbidae.

- Earias chlorana* L. — Csorna.

Syntomidae.

- Naclia ancilla* L. — Csorna.

Arctiidae.

- Spilosoma lutea* HUFN. (*lubricipeda* ESP.) — Csorna.
 — *lubricipeda* L. (*menthastris* ESP.) — Almádi, Csorna (a hátsó szárnyak sokszor foltok nélküliek — die Hinterflügel oft ungefleckt).
 — *urticae* ESP. — Nádudvar, Csorna.
Phragmatobia fuliginosa L. — Csorna, Almádi,
Rhyparioides Metelkana LED. — Csorna (6 példány — 6 Stück).
Arctia caja L. — Osló.
Hipocrita jacobaeae L. — Csorna.
Lithosia griseola HB. — Csorna.
 — *sororcula* HUFN. — Nádudvar.
Pelosia muscerda HUFN. — Almádi, Csorna.

Zygaenidae.

- Zygaena filipendulae* L. ab. *cytisi* HB. — Almádi.
 — *carniolica* Sc. transit. ad var. *amasina* StGR. — Almádi.
Ino cognata HS.¹ — Csorna.

Sesiidae.

- Sesia ichneumoniformis* F. — Csorna, Siófok.
 — *empiformis* ESP. — Nádudvar.

Cossidae.

- Dypsessa ulula* BKH. — Nádudvar.
Phragmatoecia castaneae HB. — Csorna, Nádudvar, Pákozd.

Pyralidae.

- Melissoblastes bipunctanus* Z. — Pákozd, Csorna VI. 30.
Galleria mellonella L. — Csorna VII. 10.
Crambus paludellus HB. — Fonyód VIII. 5.
 — *inquinatellus* SV. — Fonyód VIII. 3.
 — *contaminellus* HB. — Nádudvar, Nagyhalomzug.
 — *luteellus* SCHIFF. — Nádudvar, Nagyhalomzug, Csorna (közön-
 séges — zahlreich).
 — *perlillus* Sc. — Csorna.

¹ SEITZ: Groszschmetterl. der Erde. Palaearctica II, p. 8, 1906.

Lásd azonkívül ezen czikk befejező sorait. — Siehe ausserdem die letzten Zeilen dieses Artikels.

- Crambus auricellus* F.-R. — Csorna VI. 23—VII. 11 (a nőstények sokszor majdnem tiszta fehérek — mehrfach die ♀ fast rein weiss).
- *margaritellus* HB. — Pákozd (1).
- *verellus* ZCK. — Csorna — VI. 30—VII. 4.
- *falsellus* SV. — Csorna VII. 1—5.
- *chrysonuchellus* Sc. — Nádudvar.
- *craterellus* Sc. — Nádudvar, Csorna.
- *hortuellus* HB. — Csorna VI. 23—VII. 9.
- — ab. *melanotica* — Csorna (1).
- *silvellus* HB. — Fonyód VIII. 2.
- *pascuellus* L. — Csorna (gyakori — zahlreich).
- Platytes cerusellus* SCHIFF. — Nádudvar (gyakori — zahlreich).
- Chilo phragmitellus* HB. — Csorna VII. 6 (♂♀).
- Talis quercella* SV. — Almádi VII. 28.
- Schoenobius forficellus* THBG. — Csorna, Nádudvar, Pákozd (gyakori — zahlreich).
- Donacaula mucronella* SV. — Csorna VII. 26.
- Ematheudes punctella* TR. — Almádi VII. 26.
- Homoeosoma sinuella* F. — Hortobágy, Pákozd, Almádi, Fonyód (gyakori — zahlreich).
- *nebulella* HB. — Nádudvar, Csorna, Almádi.
- *nimbella* Z. — Almádi VII. 26.
- *binavella* HB. — Nádudvar.
- Ancylosis cinnamomella* DUP. — Almádi VII. 27 (gyakori — zahlreich).
- Heterographis oblitella* Z. — Nádudvar, Csorna, Almádi VII. 27.
- Pempelia dilutella* HB. — Csorna VI. 23.
- Euzophera cinerosella* Z. — Fonyód VIII. 3.
- Nyctegretis achatinella* HB. — Nádudvar : Makkodszél, Csorna VII. 5.
- Etiella zinckenella* TR. — Nádudvar, Almádi.
- Hyporatasa allotriella* H.-S. — Nádudvar (1 ♂).
- Megasis illignella* Z. — Nádudvar, Almádi VII. 24.
- Epischnia prodromella* HB. — Almádi VII. 28.
- Selagia argyrella* F. — Csorna, Fonyód.
- Salebria semirubella* Sc. — Csorna VII. 2.
- Nephopteryx hostilis* STEPH. — Csorna VII. 5.
- Trachonitis cristella* HB. — Almádi VII. 18.
- Brephia compositella* TR. — Almádi VII. 28 (második kisebb nemzedék — zweite kleinere Generation).
- Acrobasis Zelleri* RAG. — Csorna VI. 20.
- *consociella* HB. — Almádi.
- Glyptoteles leucacrinella* Z. — Csorna VII. 4.
- Myelois cribrella* HB. — Nádudvar.

- Myelois tetricella* F. — Nádudvar.
Endotricha flammealis SV. — Almádi VII. 19.
Aglossa pinguinialis L. — Hortobágy (1 ♀).
Hypsopygia costalis F. — Nádudvar, Csorna VII. 5.
Pyralis farinalis L. — Csorna, Almádi.
Herculia glaucinalis L. — Csorna.
— *rubidalis* SV. — Almádi VII. 28.
Actenia honestalis TR. — Almádi VII. 28, Fonyód VIII. 2.
— *brunnealis* TR. — Fonyód VIII. 2—4.
Cledeobia bombycalis SCHIFF. — Nádudvar : Sebesérhalom VI. 14 (3 ♂).
— *angustalis* SV. — Csorna VII. 4.
Nymphula stagnata DON. — Nádudvar, Csorna.
— *nymphaeata* L. — Nádudvar, Csorna.
Catachysta lemmata L. — Csorna VI. 19, Almádi VII. 24.
Stenia punctalis SCHIFF. — Hortobágy.
Eurrhyncha urticata L. — Nádudvar, Csorna VII. 9.
Psammotis pulveralis HB. — Csorna VII. 9.
Scoparia Zelleri WCK. — Csorna VII. 22.
— *ambigua* TR. — Csorna VII. 5.
— *frequentella* STT. — Almádi VII. 18—26.
Sylepta ruralis SC. — Csorna VII. 6.
Neomophila noctuella SV. — Csorna VI. 26.
Evergestis aenealis SCHIFF. — Nádudvar (1 ♂).
— *straminealis* HB. — Csorna VII. 1—4.
Phlyctaenodes verticalis L. — Nádudvar, Almádi.
— *turbidalis* TR. — Almádi VII. 26, Fonyód VIII. 2.
— *sticticalis* L. — Nádudvar.
Diasemia literata SC. — Nádudvar.
Calamochrous acutellus EV. — Nádudvar VI. 4 (3 ♂).
Metasia ophialis TR. — Almádi VII. 26 (1 ♀).
Pionea rubiginalis HB. — Csorna VII. 5.
Pyrausta ciliaris HB. — Csorna VII. 6.
— *terrealis* TR. — Pákozd. (1 ♀).
— *sambucalis* SCHIFF. — Pákozd, Nádudvar.
— *nubilabís* HB. — Pákozd, Csorna.
— *cespitalis* SCHIFF. — Nádudvar, Csorna.
— — var. *intermedialis* DUP. — Csorna.
— *sanguinalis* L. — Csorna VII. 5, Almádi VII. 27.
— *purpuralis* L. — Csorna VI. 28.
— *aurata* SC. — Csorna.
— — ab. *meridionalis* STGR. — Csorna VII. 5.
— *albofuscialis* TR. — Nádudvar : Nagyhalomzug V. 16 (1 ♀).

Pterophoridae.

- Platyptilia gonodactyla* SCHIFF. — Pákozd.
Alucita pentadactyla L. — Nádudvar.
Pterophorus monodactyla L. — Pákozd, Csorna, Almádi.
Stenoptilia pterodactyla L. — Nádudvar.
 — *bipunctidactyla* Hw. — Csorna VII. 5.

Tortricidae.

- Cacoecia Podana* Sc. — Csorna VII. 4.
 — *costana* F. — Nádudvar V. 20, Fonyód VIII. 2 (♂).
 — *strigana* HB. — Fonyód.
Pandemis heparama SV. — Csorna VI. 26–29.
Cnephasia incertana Tr. — Nádudvar.
 — *Wahlbomiana* L. — Csorna.
 — *nubilana* HB. — Csorna VI. 23.
Lozopera bilbaënsis Rössl. — Almádi VII. 24 (♂).
Conchylis dubitana HB. — Hortobágy.
 — *posterana* Z. — Nádudvar, Csorna, VI. 23.
 — *Mussehliana* Tr. — Nádudvar : Sebesérhalom.
 — *udana* Gn. — Nádudvar (1 ♂).
 — *callosana* HS. — Nádudvar : Nagyhalomzug.
 — *coenosana* Mn. — Nádudvar : Nagyhalomzug, Csorna VI. 24.
 — *ambiguella* HB. — Csorna VII. 11.
 — *zephyrana* Tr. — Nádudvar : Makkodszél.
Euxanthis lathoniana HB. — Pákozd.
 — *hamana* L. — Nádudvar, Csorna.
 — *zoegana* L. — Csorna VII. 4.
 — *straminea* Hw. — Csorna VII. 11.
Carposina scirrhosella HS. — Almádi VII. 26 (1 ♀).
Olethreutes capreana HB. — Csorna VII. 6.
 — *rivulana* Sc. — Csorna VI. 23.
 — *lacunana* Dup. — Csorna, Fonyód.
 — *antiquana* HB. — Csorna VI. 30.
Steganoptycha rufimitrana HS. — Almádi VII. 24, Fonyód VIII. 5 (♀).
Bactra lanceolata HB. — Nádudvar.
 — *robustana* Chr. — Nádudvar (4).
 — *furfurana* Hw. — Hortobágy (nagyon közönséges — sehr zahlreich), Csorna VI. 23.
Semasia hypericana HB. — Csorna VI. 26.
 — *aemilana* Schläg. — Csorna VI. 26.
 — *conterminana* HS. — Almádi VII. 24.
Notocelia junctana HS. — Hortobágy V. 20, Csorna VI. 28, Almádi VII. 27.

- Epiblema albidulana* HS. — Csorna VII. 6.
 — *fulvana* STEPH. — Csorna VI. 27.
 — *tripunctana* F. — Nádudvar.
 — *Pflugiana* Hw. — Hortobágy, Csorna.
Grapholitha succedana FROEL. — Csorna VI. 27.
Tmetocera ocellana F. — Csorna VI. 23, Almádi.
Ancylis derasana HB. — Almádi VII. 29.
Dichrorampha petiverella L. — Csorna VI. 27.

Glyphipterygidae.

- Simaethis Fabriciana* L. — Pákozd.
Glyphipteryx Thrasonella Sc. — Nádudvar.

Hyponomeutidae.

- Hyponomeuta padellus* Z. — Csorna, Almádi.

Plutellidae.

- Plutella maculipennis* CURT. — Nádudvar, Almádi, Fonyód.

Gelechiidae.

- Metzneria neuropterella* Z. — Csorna VI. 30.
Platyedra vilella Z. — Nádudvar V. 20, Csorna VII. 1.
Bryotropha terella HB. — Nádudvar, Csorna.
Gelechia distinctella Z. — Almádi VII. 27.
 — *oppletella* HS. — Csorna VI. 19.
 — *solutella* Z. — Almádi VII. 27 (♂).
Lita atriplicella F.-R. — Nádudvar.
 — *obsoletella* F.-R. — Nádudvar : Nagyhalomzug.
Teleia luculella HB. — Csorna VII. 9.
Tachyptilia popullata CL. — Csorna VI. 22.
Acanthophila alacella DUP. — Csorna VI. 26.
Xystophora lucidella STEPH. — Nádudvar.
 — *questionella* HS. — Csorna VI. 26.
Brachmia trianulella HS. — Csorna VII. 9.
 — *inornatella* DGL. — Csorna VI. 23.
Ypsolophus barbellus HB. — Almádi VII. 28.

Egy Nádudvaron május közepén gyűjtött és nagyon jó állapotban levő himpéldány Gelechiida, beható vizsgálat után új nem felállítását

Ein einzelnes, sehr gut erhaltenes männliches Stück einer Gelechiide, welches in Nádudvar Mitte Mai erbeutet wurde, macht nach genauer

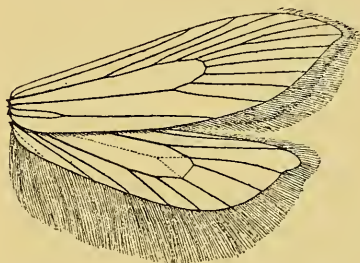
tette szükségessé, ez a nem a *Brachmia* (Hb.) MEYR. nemmel van legközelebbi rokonságban.

Untersuchung die Aufstellung einer neuen Gattung notwendig, welche die nächste Verwandtschaft einer *Brachmia* (Hb.) MEYR. besitzt.

Catabrachmia REBEL n. g.

A hosszú, a csúcs felé jól láthatóan fogazott csápok tőize egyenletesen megvastagodott és hengeres, a csápok a szárnyak elülső szélének majdnem $\frac{4}{5}$ részéig terjednek. A nagyon hosszú és erős tapogatók tőize aránylag hosszú, az ösz-

Die langen, gegen die Spitze deutlich gezähnelten Fühler zeigen ein gleichmäßig verdicktes, cylindrisches Basalglied und reichen fast bis $\frac{4}{5}$ der Vorderrandslänge. Die sehr langen, kräftigen Palpen besitzen ein relativ langes Basalglied,

Catabrachmia Rozsikella n. sp.

szenyomott középső íz hozzásimuló pikkelyekkel fedett és kifelé kiszélesedett. A nagyon hegyes, sarlóforma végíz hosszabb mint a középső íz és azon merőlegesen elhelyezett. A lábak hozzásimuló pikkelyekkel fedettek, a hátsó lábszárakon két pár hosszú sarkantyúval.

Az elülső szárnyak nagyon megnyultak, éles csúcsuk felé mind-egyik oldalon rézsütöcsak, csak az R₄ és R₅ erek hosszú nyelűek, az összes többi erek egymástól távol erednek. A hátsó szárnyak oly szélesek mint az elülsők, csúcsuk lebenyszerűen előrehúzott, szegélyük lemetszett, mely a közepén — az M₂ éren — kerekített szögletet képez. A hátsó szárnyak összes erei nyél nélküliek. A középső sejt mindkét szárnyon annak $\frac{3}{4}$ hosz-

das kompresso Mittelglied ist anliegend beschuppt und nach Aussen deutlich erweitert. Das sehr spitze, sichelförmige Endglied übertrifft an Länge das Mittelglied und steht auf demselben senkrecht. Die Beine sind anliegend beschuppt, die Hinterschienen mit zwei Paar langen Sporen.

Die Vorderflügel sehr gestreckt, gegen die scharfe Spitze beiderseits deutlich zugeschrägt, zeigen nur Ader R₄ und R₅ lang gestielt, alle anderen Adern entspringen weit getrennt von einander. Die Hinterflügel von gleicher Breite mit den Vorderflügeln, besitzen eine lappig vorgezogene Spitze und einen gestutzten Saum, der in der Mitte — auf Ader M₂ — eine gerundete Ecke bildet. Sämtliche Adern der

száig terjed. A belső szegély rojtjai a hátsó szárnyak belső szélén el-
érik a szárnyak szélességét.

A *Brachmia*-nemtől a tapogatók hosszabb végíze, a szárnyak hosszabb középsejtje és a hátsó szárnyak nem nyeles erei alapján azonban megkülönböztethető.

Catabrachmia Rozsikella REBEL n. sp. — Nádudvar V. 15 (♂).

A csápok sárgás-szürkék, gyengén sötéten hamvasok. A tapogatók középső íze fekete csúcsán sárgán szegélyezett. A végíz agyagsárgás és csak a csúcson gyengén sötétedő. A fej agyagszínű pikkelyzete a középén feketés-barna. A tor háta barnásan hamvas, a vállfedők agyagsárga szegélyűek. A potroh rövid, a csúcson szélesen lemetezett. A lábak agyagsárgák, az elülsők külső oldalukon erősen feketés-barnák. A hátsó lábak láb-szára rövid szőrökkel fedett, gyengén barnásan hamvas. Az elülső szárnyak agyagsárgák, erősen barnán hamvasok, a csúcson feketés-barna hosszanti vonalakkal, ép oly rövid töcsikkal és sötét erekkel. A közép-sejt csúcsán, a hosszanti sáv alatt, egy agyagsárga keretű feketés-barna kerek pont van és előtte egy feketés-barna hosszanti csík, a szegélyrojtok világos agyagsárgák, szakadozott fekete hamvas vonallal. A hátsó szárnyak fehéres-szürkék, a rojtok agyagsárgásan fénylők. Az elülső szárnyak alul világos-szürkék, barnásan hamvasok világosabb erekkel, a hátsó szárnyak erei az elülső szegély felé barnásan hamvasok. Az elülső szárnyak hossza 9, kifeszítve 18 mm.

Hinterflügel sind ungestielt. Die Mittelzelle reicht auf Vorder- und Hinterflügel bis $\frac{3}{4}$ der Flügellänge. Die Fransen erreichen am Innenrand der Hinterflügel die Flügelbreite an Länge.

Von der Gattung *Brachmia* durch längeres Palpenendglied, längere Mittelzelle aller Flügel und ungestielte Adern der Hinterflügel so gleich zu unterscheiden.

Die Fühler sind gelbgrau, schwach dunkler bestäubt. Das Mittelglied der Palpen ist schwarz, an seiner Spitze gelb gerandet. Das Endglied gelblich lehmfarben, nur an der Spitze schwach verdunkelt. Die Kopfbeschuppung lehmfarben, in der Mitte schwarzbraun. Der Thoraxrücken ist braunstaubig, die Schulterdecken lehm-gelb gerandet. Der Hinterleib kurz, am Ende breit gestutzt, bräunlich-grau. Die Beine lehm-gelb, die Vorderbeine aussen stark schwarzbraun verdunkelt, die Hinterbeine mit kurz behaarten Schienen sind schwach braun bestäubt. Die Vorderflügel sind lehm-gelb, stark braunstaubig mit schwarzbraunem Längsstreifen in der Spitze, solchem kurzem Faltenstreifen an der Wurzel und dunklen Adern. Am Schluss der Mittelzelle liegt unterhalb des Längsstreifens ein schwarzbrauner runder Punkt mit lehm-gelben Hof, davor ein schwarzbrauner Längsstreifen. Die Saumfransen hell lehm-gelb mit schwarzer, unterbrochener Staublinie. Die Färbung der Hinterflügel ist weissgrau, die Fransen lehm-gelb schimmernd. Die Unterseite der Vorderflügel hellgrau, braun bestäubt mit lichterem Adern,

Ezen nagyon érdekes faj, melyet ROTHSCHILD N. KÁROLY BÁRÓ neje tisztelőtére neveztem el, már szárnyainak alakja által tűnik ki, miben a következő fajjal megegyezik. Az új faj típusa a bécsi természettudományi múzeumban van.

Catabrachmia esornensis REBEL n. sp. — Csorna VII. 9 (♀).

Egy egyedüli nőstény példány, melyet július 2-én gyűjtöttek Csornán, a legfőbb bélyegeken, különösen a tapogatók és szárnyak alakjában mint az ezetben nagy hasonlatosságot mutat az előbb leírt új fajhoz (*C. Rozsikella*), úgy hogy daczára a csekély különbségeknek, ugyanabba a nembe kell tenni.

A faj kisebb, színe okersárgás, az elülső szárnyak sötét hamvasága sokkal gyengébb.

A részben letűredezett csápok agyagsárgák. Az okersárga tapogatók középső íze kívülől fekete, az ugyanolyan hosszú és tíforma végiz csak okersárgás. A test és a lábak okersárgásak, több-kevésbé barnásan hamvasok. Az elülső szárnyak rövidebbek mint az előbbi fajnál, okersárgák, gyengén barnásan hamvasok, egy-egy fekete ponttal a középső közepén és végén. Egy rövid fekete hosszanti sáv van még az elülső szegély alatt, a szárnyhossz első ötödében. A rojtok agyagsárgák, gyengén barnásan hamvasok. Az úgy mint előbbi fajnál alakított hátsó szárnyak szürkék agyagsárga rojtokkal. Az elülső szárnyak alul okersárgák és szürkén hamvasok. Az elülső szárnyak hossza 8, kifeszítve 16 mm.

jene der Hinterflügel gegen den Vorderrand braunstaubig. Vorderflügelänge 9, Expansion 18 mm.

Diese sehr interessante nach Frau BARONIN N. CHARLES ROTHSCHILD benannte Art ist schon durch die Flügelform, die mit der folgenden Art übereinstimmt, sehr ausgezeichnet. Die Type befindet sich im Naturhistor. Hofmuseum in Wien.

Ein einzelnes weibliches Stück, in Csorna am 9. Juli erbeutet, zeigt in den organischen Merkmalen, besonders in der Palpen- und Flügelform und Geäder so grosse Übereinstimmung mit der vorherbeschriebenen Art (*C. Rozsikella*), dass trotz kleiner Differenzen die gleiche Gattung anzunehmen ist.

Die Art ist kleiner, die Färbung ockergelblich, die dunkle Bestäubung der Vorderflügel viel schwächer.

Die zum Theil abgebrochenen Fühler sind lehmgelb. Das Mittelglied der ockergelben Palpen ist aussen schwarz, das gleichlange, nadelförmige Endglied nur ockergelblich. Körper und Beine ockergelblich, mehr oder weniger braunstaubig. Die Vorderflügel kürzer geformt als bei der vorigen Art, ockergelb, schwach braunstaubig, mit je einem tief schwarzen Punkt in der Falte bei $\frac{1}{2}$ und am Schluss der Mittelzelle. Ein kurzer schwarzer Längsstrich findet sich auch noch unterhalb des Vorderrandes bei $\frac{1}{5}$ der Flügellänge. Die Fransen lehmgelb, schwach braunstaubig. Die wie bei der vorigen Art geformten Hinterflügel grau mit lehmgelben Fransen. Die Unterseite der Vorderflügel ockergelb, grau bestäubt. Vorderflügelänge 8, Exp. 16 mm.

Ez a faj színben és rajzolatban némileg a *Brachmia inornatella* DGL. és *Megacraspedus binotellus* F.-R.-hez hasonló, de szervi alkatában azoktól nagyon különbözik.

A típus a bécsi természettudományi múzeum gyűjteményében van.

Diese Art gleicht in Färbung und Zeichnung einigermaßen *Brachmia inornatella* DGL. und *Megacraspedus binotellus* F.-R., weicht aber durch die organische Beschaffenheit von beiden weit ab.

Die Type befindet sich im Naturhistorischen Hofmuseum in Wien.

Sophronia humerella SV. — Csorna VI. 23.

Oegoconia quadripuncta Hw. — Nádudvar, Almádi VII. 23.

Hypatima inunctella Z. — Csorna VII. 5.

Pleurota rostellata HB. — Nádudvar (♂).

— *salviella* HS. — Nádudvar.

Psecadia sexpunctella HB. — Csorna VII. 5.

— *bipunctella* F. — Nádudvar, Almádi VII. 27.

— *funerella* F. — Csorna VII. 5.

Depressaria ? amanthicella HEIN. — Csorna VII. 5. (Tipikus példányoknál kisebb ♂, az elülső szárnyak 9.5 mm. hosszúak, szélesebbek, tisztább szürkék, a középső sötét foltjuk közelebb fekszik a tövükhöz, közelebb a kettős ponthoz, a tapogató végize tövén is fekete gyűrűt mutat. Talán új faj. — Ist ein kleineres ♂ als typische Stücke, Vorderflügel 9.5 mm. lang, breiter und reiner grau, der dunkle Mittelfleck derselben liegt mehr basalwärts, näher zum Doppelpunkt, das Palpenendglied zeigt auch an der Basis einen schwarzen Ring. Vielleicht neue Art).

— *propinquella* TR. — Csorna VII. 11.

— *artemisiae* NICK. — Nádudvar.

— *nervosa* Hw. — Csorna VII. 5 (nagyon apró ♂ — sehr kleines ♂).

Lecilhocera Briantiella TUR. — Fonyód VIII. 2 (♂).

Borkhausenia unitella HB. — Csorna VI. 22.-VII. 9.

— *formosella* HB. — Csorna VII. 11.

— *procerella* SV. — Csorna VI. 19.

Elachistidae.

Scythris chenopodiella HB. — Nádudvar.

Limnaecia phragmitella STR. — Csorna VII. 5.

Stigmatophora serratella TR. — Almádi VII. 20, Fonyód VIII. 2.

Coleophora aleyonipenella KOLL. — Nádudvar.

- Coleophora brevipalpetta* WCK. — Csorna VI. 28, VII. 11 (3 nagy ♂ — 3 grosse ♂).
 — *murinipenella* DUP. — Nádudvar.
 — *troglydytella* DUP. — Nádudvar.
 — *Therinella* TNGSTR. — Csorna.
 — *caespitiella* Z. — Csorna VII. 5.
Elachista cerusella HB. — Nádudvar, Csorna.

Lithocolletidae.

- Bedellia somnulentella* Z. — Nádudvar : Makkodszél.

Tineidae.

- Atychia appendiculata* ESP. — Pákozd (♀).
Monopis imella HB. — Nádudvar.
 — *monachella* HB. — Pákozd, Fonyód.
Trichophaga tapetzella L. — Csorna VI. 23.
Tinea Ankerella MN. — Csorna VI. 23.
 — *fraudentella* HS. — Csorna VI. 23 (1 ♀).
 — *granella* L. — Nádudvar, Almádi.
 — *fuscipunctella* Hw. — Nádudvar, Csorna.
 — *pellionella* L. — Nádudvar.
 — *lapella* HB. — Nádudvar.
Tineola biselliella HUM. — Nádudvar.
Adela Degeerella L. — Oslí VII. 8.

* * *

Az *Ino*-nem némely fajtát csak a hímivarszervek segítségével lehet pontosan meghatározni. A mint az itt álló rajzokból látható, ezen szervek az egymáshoz külsőleg nagyon hasonló fajoknál: *globulariae*, *cognata* és *budensis* nagyon különbözök. Mellékesen felemlíthető, hogy az a faj, mely Angolország déli

Einige Arten der Gattung *Ino* kann man mit Sicherheit nur mit Hilfe der männlichen Genitalien identificieren. Wie aus nebenstehenden Figuren ersichtlich ist, sind diese Organe in den ausserlich einander sehr ähnlichen Arten *globulariae*, *cognata* und *budensis* recht verschieden. Es sei nebenbei bemerkt, dass

részében repül és melyet az angol lepkészek tévesen *globulariae*-nak neveznek, nem az, hanem *Ino cognata*.

die im Süden Englands fliegende Species, welche die englischen Lepidopterologen fälschlich *globulariae* nennen, *Ino cognata* ist.

globulariae

cognata

budensis

Aberrativ lepkéalakok Sárospatak vidékéről.

Irta: KISS ÁRPÁD.

Az aberrativ lepkéalakok összegyűjtése és tanulmányozása állandóan kedves tárgya volt a lepkészeknek. Bár beható tanulmányokat is végeztek az aberrálás irányának és okainak felderítésére, mégis a kérdés számos részét homály fedi; úgy hogy biztos ítéletet csak igen kevés esetben mondhatunk. Egyrészt mivel a lepkék színezetére, rajzára igen sok tényező módosító, átalakító hatással van, másrészt, mivel sok esetben nem tudjuk, hogy az életkörülmények egy-némelyikének megváltozása milyen hatást idéz elő a kérdéses fajnál, amennyiben mindenik faj természetének megfelelő elváltozással felel a reakcióra.

Igy az aberrativ alakok tanulmányozásánál sok új adatot várhatunk, főleg a részletkérdésekben; egyszersmind felvilágosítást nyerünk a faj természetére, variálási irányaira, esetleg törzsfajlásra vonatkozólag. Főleg ez az utóbbi körülmény tesz értékesé egyes aberratiókat. E kutatásainkban felette óvatosoknak kell lennünk, mivel a rajz egyéni fejlődéséből nem következtethetünk minden esetben a törzsfajlásra, továbbá minden aberrativ alakot sem tekinthetünk a törzsfajlás bizonyosságának.

Hogy milyen tényezők működnek, illetőleg működhetnek közre aberratiók létrehozásánál, arra nézve legáltalánosabban azt felelhetjük, hogy mindazok, amelyek között a hernyó vagy a báb él. Minden fajra nézve fennáll az életkörülményeknek egy oly összalkata, amelynél normális példányok jönnek létre. Bármelyik legyen is ezek közül feleslegben jelen, a lepke alakja, nagysága, színezeete változást szenved. Minél nagyobb a rendetlenség az életkörülményekben, annál

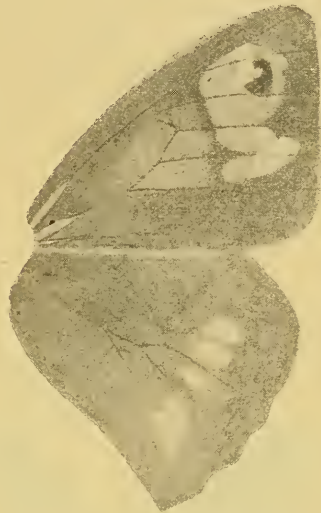
nagyobb elváltozást remélhetünk. Ha az életkörülmények alakulása káros a fajra, létrejönnek a pathologikus elváltozások.

Tehát aberratív alakok létrehozásában közreműködhetnek, — a rendesnél alacsonyabb vagy magasabb hőmérséklet, a táplálék hiánya vagy bősége, annak minősége a szükségesnél több vagy kevesebb nedvesség. E tényezők hatásáival jelenleg nem foglalkozom, mivel lejjebb úgyis lesz róluk szó az egyes aberrációk ismertetésénél.

Bár e tényezőknek az aberrációk létrehozásában való szerepe kétségtelen, mégis marad az eltéréseknek oly csoportja, amelyet ezekkel megmagyarázni nem tudunk. Ezek alatt az egyéni eltéréseket értjük a faj alkátán, sajátságain alapuló variálási hajlandóságot. Feltűnően látható ez az erősen variáló fajoknál. Így a *Melitaea Didyma* O. nőstényei között alig találunk két egyforma példányt, holott nem tételezhetjük fel, hogy mindenik más körülmények között nőtt volna fel. Az ilyen esetekben fel kell tennünk, hogy az illető faj jelenleg erős átalakulásban van, vagy sajátságai nem szilárdultak meg eléggé. Valószínű, hogy mint mindennek, úgy e nagyfokú variálásnak is megvan a maga oka, de ez jelenleg üsmeretlen.

A talált aberratív példányokat könnyebb áttekintés kedvéért a következő csoportokba foglalva tárgyaljuk: atrophía, eltorzulás, albinismus, melanismus és egyéb eltérések. Az utóbbi csoportba foglaljuk össze az egyéni variáció eseteit és az egyoldali, assymetrikus aberrációkat.

Atrophía abban az esetben áll elő, ha a hernyó nem kap elegendő táplálékot. Ekkor, vagy egyáltalában nem fejlődik ki a lepke, vagy a rendesnél jóval kisebb — pygmaeus — lesz. Rendkívül száraz nyáron, amikor a növényzet összeaszott, a lepkék a rendesnél kisebbek. Ezt az 1905. évi szárazság alkalmával a *Pieris Daplidice* L.-n vettem észre. Az időnként nagy mennyiségben fellépő fajoknál, — mint a *Lymantria*

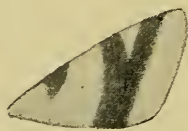
1. kép. — *Epinephele Jurtina* L. ab.

2. kép. — *Epinephele Jurtina* L. ab. *ino-cellata* nov. ab.

dispar L., *Malacosoma neustria* E., *Aporia crataegi* L. — a nagy elszaporodás alkalmával, de még inkább az ezt követő évben a törpe példányok nagy mennyiségben lépnek fel. Ezt a tulságos elszaporodás folytán előálló táplálékhiány s az emiatti degeneráció hozza létre. Törpe példányokat a következő fajokból találtam: *Pieris Daplidice* L., *Aporia crataegi* L., *Lycaena Arion* L., *Argynnis Paphia* L., *Melitaea Didyma* O., *Malacosoma neustria* L. és *Lymantria dispar* L.

A torzképződés meglehetősen gyakori. Oka lehet a báb megsérülése vagy rendellenes helyzete. Kellő nedvesség hiányában a szárnyak tökéletlenül fejlődnek ki s így nagy szárazság idején a torzpéldányok meglehetősen gyakoriak. Az eltorzulás foka rendkívül változó. Majd mind a négy, majd csak az egyik szárny hibás, össze-

3. kép. — *Lythria purpuraria* L. ab.

4. kép. — *Lythria purpuraria* L. ab.

gyűrődött, illetőleg csőkevény alakjában van jelen. A rajz rendszeren az eltorzult szárnyakon is normális, a mi azt mutatja, hogy az eltorzulás annak kifejlődése után következett be. Őszszegyürődés előállhat oly módon, hogy a lepkének még lágy szárnyát nyomás éri, vagy a növekedés egyes helyeken idő előtt megszűnik. A szárnyak hiányos, vágott volta parazita működésének tulajdonítandó. Torzpéldányokat a következő fajokból találtam: *Melitaea Athalia* ROTT., *Pararge Egeria* L. var. *Egerides* STGR., *Sphinx ligustri* L., *Syntomis Phaegea* L., *Saturnia*

spini SCHIFF., *Lymantria dispar* L., *Larentia bilineata* L., *L. fluctuata* L., *Venilia macularia* L. és *Ortholitha limitata* Sc.

Gyakori az az eset is, hogy a szárnyak teljesen épek, csak-hogy közülök egy vagy több a rendesnél kisebb, esetleg nagyobb, vagy alak tekintetében többé-kevésbé eltérő. 1908. évi júliusban találtam egy olyan *Lycaena Orion* PALL-t, amelynél a bal elülső szárny középtáján egy kis befűződés van. Ez oly módon állhatott elő, hogy a szárny e részén a növekedés idő előtt megszűnt. 1909 júniusban talált *Melitaea Aurelia* NICK-nál a jobb elülső szárny a másikonál kisebb. Hasonló eltérést mutat az ugyanabban az időben talált *Heterogenea limacodes* HUFN. bal hátsó szárnya.

Albinismus alatt az eltérésnek azt a faját értjük, amikor a pikkelyek festékanyaga, a szárny egész területén, vagy annak egyes

pontjain, részben, vagy egészben hiányzik, ami által a szárny többé-kevésbé fehér, illetőleg fehér foltos lesz. Az előző esetben teljes, az utóbbiban részleges az albinismus. Okául a bábót ért tulságos nedvességet tekintik, amely esetben az albinismust kóros elváltozásként foghatjuk fel. A rajztól teljesen független, úgy hogy az teljes albinismus esetében is látható.

A teljes albinismus meglehetősen ritka jelenség s bár több darab albinistikus alakot találtam, egy sinesen közöttük ilyen. Legjobban megközelíti az 1909 június 16-án talált *Melitaea Athalia* Rott., melynek alapszíne sárgás-fehér. E világos színből élesen kiválik a barnás-fekete rajz. A szárny eredeti sárgás színe csak helyenként látható a fekete rajz körül. A másik albinistikus példány egy *Augiades comma* L (1907 augusztus), melynél a szárnyak színe fehéres-sárga. A reudes szín egyedül az elülső szárny fekete középfoltja körül látható. Szintén albinistikus alaknak tekinthető egy igen világos *Epi-*

5. kép. — *Zygæna loniceræ* SCHEV.

nephele Lycaon Rott. (1906 július), *Lymantria dispar* L. és *Ematurga atomaria* L.

A fentemlített példányokra jellemző az, hogy a fehér színezet a szárnyakon egyenletesen oszlott el. Gyakran előfordul, hogy a szárnyak színe normális s csak helyenként vannak fehér foltok. Így egy nőstény (lásd az 1. képet) *Epinephele Jurtina* L.-nél (1907 július) a jobb elülső szárnyon, részben a fekete szemfolton s lejjebb 1—1, a hátsó szárnyon pedig sorban 4 hasonló folt van. Egy *Argynnis Aglaja* S.-nél pedig a bal hátsó szárny szélén van egy sárgás-fehér folt.

Esős idő után meglehetősen gyakran találtam az *Epinephele Jurtina* L. oly nőstény példányait, melyeknél az elülső szárny vörhenyes foltja részben, vagy egészben szennyes-fehérré változott (ab. *pallens* TH.-MEIG.) Véleményem szerint ezek az ab. *pallens* TH.-MEIG. névvel ellátott alakok épen úgy albinistikusak, mint az ab. *semialba* BRD. alatt összefoglalt eltérések, s így különválasztásuknak semmi értelme nincsen.

A melanismus abban az esetben áll elő, ha a vér festőanyaga, a melanin, a pikkelyekben a rendesnél nagyobb mennyiségben rakódik le. Független a faj rajzától, s a tiszta feketétől kezdve előfordul minden átmenetben. Oka, amint AIGNER írja,¹ „alighanem individualis hajlamon alapul s tultengésen, az erők tulságos mértékén alapul, amint az ilyen melanistikus példányok nagyság tekintetében is többnyire felülmúlják a rendes példányokat“.

E magyarázat kétségkívül helyes alapon nyugszik, de mindenben nem kielégítő. A melanismus létrehozásában helyet kell engednünk a hőmérsékletnek, amint azt a földrajzi sötét alakok igazolják. Így ismeretes tény, hogy egyes lepkefajoknak hidegebb vidéken sötétebb alakjaik vannak. Ez az eltérés is sok esetben független a rajztól s a tiszta feketéig fokozódhatik. A földrajzi sötét alakokat és a kivételesen fellépő melanistikus példányokat egymástól élesen el nem választhatjuk. KOLBE szerint² valószínűleg a klíma hatására jön

6. kép. — *Melitaea Athalia* ROTT. ab.

létre és a hűvös, borongós idő okozza. Ezt megerősíthetem, amennyiben 1909 júliusban több darab, a sárospataki rendes példányoknál sötétebb *Lycæna Arion* L. fogtam, amit a tavaszi és nyáreleji hűvös, borongós idő okozhatott.

Egyes esetekben a melanismust visszaütésként is foghatjuk fel, a következők alapján. A jelenleg élő alacsonyabb fejlettségű rovaroknál uralkodó a melanin okozta fekete szín s így feltehetjük, hogy ez a régi ősi színezet, azaz származástaniilag a legrégebbről.³ Hogy a lepkekénél is a melanin-színezet a legrégebbről, azt többek között LINDEN a *Papilio podalirius* L., *Thais Polyxena* SCHIFF. s néhány *Vanessa*-n végzett ontogenetikai vizsgálattal igazolja.

¹ Rovartani Lapok. VI, 1889, 12—16. l.

² KOLBE: Einführung in die Kenntniss der Insecten.

³ WALDEMAR GEEST: Untersuchungen über die Wechselbeziehungen und zwischen Pigment und Schuppenform u. zw. Zeichnung u. anatomische Verh. d. Flügels etc. (Zeitschr. f. wiss. Insectenbiologie 1908).

Ha a melanismus egyes eseteit visszaütésnek tekinthetjük, akkor kellő óvatossággal és körültekintéssel a melanismus származásánál is értékesíthető. Ezt kísérte meg AIGNER az *Argynnis Paphia* L. sötét alakjainak magyarázásakor.¹ Hogy az *Argynnis* és *Melitaea* nemeknél az ősi alak sötétebb lehetett, azt a konzervatívabb nőstények sötétebb színezete és a nem ritkán egészen fekete alakjai is igazolják.

E meglehetősen hosszú kitérés után áttérek a talált néhány melanistikus példány ismertetésére. 1908 július hónapjában találtam egy csaknem egészen fekete ♀ *Melitaea Didyma* O.-t, továbbá egy *M. Phoebe* KN.-t, melynél az elülső szárny a középtérig, a hátsó pedig a külső szegély kivételével barnás-fekete és egy *M. Athalia* ROTT. ab. *samonica* RIES-t. Nagyon szép melanistikus példány egy *Endrosa ivorella* CL. (1909 VII. 10). A szárnyak alapszíne ennél füstös-barna, a szegélyrojtok feketék. Az elülső szárny foltjainak száma, elhelyezése normális. Mikroszkopi vizsgálat szerint e színműtérést az okozza, hogy a szárnyak fonákján levő pikkelyek túlnyomó része fekete, úgyszintén meglehetősen sok van a szárnyak színén is. Ilyen fekete pikkely a normális példányoknál csak elszórtan fordul elő és pedig főleg a felső szárny fonákján, az erek mentén.

A rajzban mutatkozó eltérések felette változatosak. Okaik sok tekintetben bizonytalanok s könnyebbség kedvéért a faj variálási hajlamával magyarázzuk. Egyes jobban variáló fajnál nincs a rajznak olyan eleme, amely kisebb-nagyobb változást ne mutatna fel. Gyakran a faj megkülönböztetésére használt bélyegek is elmosódnak, helyökbe új elem lép. Mennél nagyobb a rendelkezésünkre álló anyag, annál több a kivételes példány s az átmeneti alakok hosszú sorozata.

Rendkívül változó az *Epinephele Jurtina* L. nősténye. A normális példányok mellett találtam egyrészt olyanokat, melyeknél a felső szárny vörhenyes foltja megkissebbedett vagy részekre oszlott, másrészt olyanokat, melyeknél erősen megnagyobbodva a középtérre is elterjedt s a hátsó szárnyon is hasonló foltok mutatkoztak (var. *hyspulla* ESP.) A foltok színe a tüzes narancssárgától a szennyes-fehérig felmutat minden átmenetet. Változik az apicalis folt is, amennyiben a középben lévő fehér folt majd kettős, majd elenyészik. Egy augusztus 13-án talált példánynál a fekete folt is teljesen hiányzik. Ezt az érdekes eltérést, melyet a *Satyridákra* jellemző apicalis folt elmaradása jellemez, ab. *inocellata*-nak² neveztem el. (Lásd a 2. képet.)

¹ AIGNER L.: Hét lepkefaj új eltérése. Rovartani Lapok IX, és „Az *Argynnis paphia* L. melanistikus alakjai.” R. L. VI. p. 82—4.

² *Epinephele Jurtina* L. ab. *inocellata* nov. ab. (fig. 2). A typo differt: macula apicali deficiente. — Habitat in Hungaria septentrionali circa Sárospatak.

A *Lythria purpuraria* L. fajnál találtam olyan példányokat, melyeknél a két sáv között fellépett egy harmadik és pedig majd középen, majd a külső kiszélesedett. sávhoz kapcsolódva. (Lásd a 3. képet.) Egy 1909 júliusban talált példánynál a felső szárny csaknem teljesen piros, s a hátsó szárny fonákja tele van piros foltokkal. (Lásd a 4. képet).

A *Syntomis Phaegea* L. fajnál a következő eltérő példányokat találtam: *a*) az elülső szárnyon öt, a hátsón egy, *b*) az elülsőn három, a hátsón egy petty van, *c*) az elülső szárnyon két, a hátsón három petty van.

Zygaena filipendulae L.-nél találtam oly példányokat, melyeknél két-két petty egybeolvadt és pedig egyrészt olyanokat, a melyeknél az 5—6, másrészt olyanokat, a melyeknél 3—4 petty olvadt össze.

Az 1908 június 26-án talált *Endrosa irorella* CL.-nél a fekete foltok az elülső szárnyról hiányzanak.

1909 júliusában találtam egy *Larentia decolorata* Hb.-t, melyen több és sötétebb a rajz mint a normális példányokon.

1905 májusban kelt ki egy *Papilio podalirius* L., melynek rajza sokban hasonlít a var. *undecimlineatus* LINN.-hoz. Feltűnő, hogy a negyedik haránt sáv a középen megszakított és felső része O alakú.

Egyoldali eltérés esetében mutatkoznak a legnagyobb szabálytalanságok. Ekkor ugyanis a lepke jobb vagy baloldali szárnyai normálisak, míg az ellenkező oldalon kisebb-nagyobb eltérés, esetleg egészen új rajz mutatkozik. Ezek az eltérések legjobban a laterális hermafroditizmus eseteihez hasonlíthatnak, azzal a különbséggel, hogy itten nem a másodlagos ivarjellegekhez tartozó rajzelemek változnak, hanem egészen újjak.

Magyarázatul egyesek azt említik, hogy új sajátossággal van dolgunk, amelyek először az egyik oldalon mutatkoznak, hogy később állandósulva a másik oldalon is fellépjenek. E nézet helyes voltát csak kísérletek és megfigyelések igazolhatnák, de valószínűsége ellen szól az a tény is, hogy az ilyen eltérések egyszer a jobb, máskor a bal oldalon mutatkoznak. Szerintem az ilyen elváltozásokat a bábot egyoldalon ért fizikai vagy vegyi hatásnak kell tulajdonítani.

Kisebb eltérések elég gyakoriak, így találtam olyan *Apatura Iris* L.-t és *Synthomis Phaegea* L.-t, melynél az egyik oldalon egy kis fölös petty volt. Nagyobb eltérések meglehetősen ritkák, s mindössze négy ilyen példányt találtam, melyek a következők: *Zygaena lonicerae* SCHEV. (1909 június 14.) a jobb elülső szárny foltjai egybefolytak oly módon, hogy a *Z. purpuralis* BRÜNNICH-hoz hasonló rajz jött létre (lásd az 5. képet). *Melitaea Athalia* ROTT. (1909 június 14.) a jobb elülső szárnyon hiányzik a középtér harántsávja, a fonákán pedig semmi rajz nincsen, míg az ellentétes szárnyon mindez élesen meg-

van (lásd a 6. képet). *Endrosa ivorella* CL. (1909 július), a jobb elülső szárnyon a foltokat fekete hosszanti sávok kötik össze. Végül ide tartozik a 4. képen feltüntetett *Lythria purpuraria* L. is.

Ezek voltak azok az aberratív lepkealakok, amelyeket ismertetésre méltónak gondoltam. Végül felemlítem, hogy a felsorolt példányok jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonát képezik.

Magyarország szű-féléi.

Irtta: CSIKI ERNŐ.

XVIII.

4. nemzetség: *Ipini*.

Az előtor háta elül szemecskézett vagy dudorkás, oldalt nem szegélyezett. A szárnyfedők tőszéle ormós, de ez sem nem rovátkolt, sem fogazott, a csúcson meredeken lefelé hajlottak. Az elülső lábszár külső széle fogazott vagy legalább a végén egy kifelé irányult foggal fegyverzett. A harmadik lábfejiz mindig hengeres.

A nemek meghatározó kulcsa:

1. Az előtor hátának elülső részében többé-kevésbé háromszögű nagy szemcsézett folt van, az elülső szél közepén pedig finom szemcesor vagy apró előreálló fogaeskák vannak, töve finoman és keskenyen szegélyezett. A test többnyire fénytelen, a szárnyfedők pikkelyesen szőrösek vagy világos vastag sörtesorokkal díszítettek.
  1. *Cryphalus*.
- Az előtor hátán oldalt és hátul nincs élesen határolt szemcséfolt, a felület skulpturája oldal felé és hátrafelé mind finomabb, az elülső szélen nincsenek fogaeskák vagy szemcsék, töve ritkán szegélyezett. A test egyszerűen szőrös, a szárnyfedőkön nincsenek pikkelyszerű sörtesorok 2
2. Az előtor hátának töve finoman szegélyezett. A szárnyfedőcsúcs meredek lejtőjén a varrat mellett síma barázda van.
  2. *Pityophthorus*.
- Az előtor hátának töve nem szegélyezett 3
3. Az előtor háta oldalainak közepén harántos vagy rézsútos bemélyedés van 4
- Az előtor háta oldalainak közepén nincs bemélyedés 6
4. Az előtor hátának hátsó felében síma és lapos hosszanti

- duzzadás van. A szárnyfedők pontsorai nagyon gyengék, a hímek csúcslejtőjén tüskékkel. 3. *Pityogenes*.
- Az előtör hátának töve előtt nincs hosszanti duzzadás. A szárnyfedők pontsorai erőteljesek 5
5. A szárnyfedők pontsorai többnyire erőteljesek, a csúcslejtő kivájt és oldalt fogacskás. 4. *Ips*.
- A szárnyfedők sűrű pontsorai finomak, a csúcslejtő domború vagy rézsútosan lapított, nem fogacskázott, legfeljebb szemese-sorok és hosszú szőrsorok díszítik. 5. *Taphrorychus*.
6. A szemek nem osztottak 7
- A szemek két teljesen elválasztott külön részre osztottak. 10. *Xyloterus*.
7. A paizsoeska esőkevényes, alig látható. A hímek szárnyfedőjének csúcslejtője kivájt és fénylő, felül kúpforma fogacskával fegyverzett, a nőstényeknél lapított, fel nem fegyverzett, kiemelkedő varrattal és a középén finom szemesesorral. 6. *Xylocleptes*.
- A paizsoeska apró, de mindig jól látható. A szárnyfedők a csúcslejtőn mindkét nemnél sem nem kivájtak, sem fogacskázottak 8
8. A szárnyfedők csúcslejtője domború, szemesesorok vagy dudorkák nélküli 9
- A szárnyfedők csúcslejtője rézsútosan lapított, finom semesesorokkal vagy dudorkákkal. A test hengeres. 8. *Xyleborus*.
9. A szárnyfedők varratmelletti barázdája a csúcslejtőn többnyire mélyített. A hímek és nőstények teste egyaránt hengeres. Az előtör háta hosszában alig domború. 7. *Dryocoetes*.
- A szárnyfedők varratmelletti barázdája a csúcslejtőn nem mélyített. A nőstények teste hengeres és magasan domború, a hímeké rövid visszástojásforma. Az előtör háta hosszában púposan domború (♀) vagy lapított (♂). 9. *Anisandrus*.

Különfélék.

Szívós életű lepke. A múlt esztendő végén NEOGRÁDI ANTAL festőművész barátom hozott nekem néhány Rhopalocerát, melyeket junius végétől augusztus elejéig Gömör-megye északi részén, a hol a nyarat tanulmányok festése végett töltötte, részemre gyűjtött és kis papirdobozoskákban (Düte) magával hozott. Az állatok között volt néhány *Parnassius Apollo*, különféle *Apatura*, *Melitaea*, *Argynnis* és *Lycaena*-félék s néhány *Vanessa Antiopa* és *polychloros*. Én ezen állatokat, úgy a hogy a papirdobozokban voltak, október 31-én fel-

puhítás végett az áztatóba tettem és november 2-án onnét kivettem. Mily nagy volt azonban meglepetésem, a midőn egy ilyen papirdoboz felnyitása után, egész vígan felém repült egy *Vanessa polychloros* ♂, mintha csak nyár kellő közepén lett volna! Tekintettel arra, hogy a *polychloros*-okat barátom junius végén és julius elején gyűjtötte, a minden bizonynyal nem teljesen megölt állat a papirdobozban feléledt és onnét kezdve egészen október végéig, tehát teljes négy hónapig feküdt a legnagyobb szárazságnak kitéve a papirdobozban s november elején, minden sanyarúságot és méltatlanságot elfeledve, mintha semmi sem történt volna, felrepült, bizonyára a hivatásszerű lepetezés műveletére gondolva. Az ily visszás körülmények közötti megélés, minden esetre mutatja, mily nagy életerő és szívósság lakik egy ily állatocskában.

ULBRICH EDE.

A nemzetközi rovartani kongresszus magyar bizottsága megalakult. Tagjai DR. HORVÁTH GÉZA nemzeti múzeumi osztály-igazgató elnöklete mellett JABLONOWSKI JÓZSEF kir. tanácsos, a Rovartani Alломás főnöke és DR. KERTÉSZ KÁLMÁN s CSIKI ERNŐ nemzeti múzeumi örök. A bizottság az érdeklődőknek szívesen szolgál felvilágosítással.

Irodalom.

F. W. Frohawk: Life-history of *Argynnis Laodice*. (The Entomologist. XLII, 1909, p. 49—54, egy színes táblával).

ROTHSCHILD N. KÁROLY, a ki magyar származású neje révén meleg érdeklődéssel viseltetik Magyarország és jelesen annak lepkefaunája iránt, 1907-ben Biharmegyében Cséhteleken a ritka *Argynnis Laodice* pillangót gyűjtötte és életmódját megfigyelte. (V. ö. Rovartai Lapok. XVI, 1907. p. 222.) Sőt sikerült neki négy nőtényt le is tojlatni. Ezek a fogságba került nőtények szeptemberben a sovány ibolya (*Viola canina*) leveleire és szárára rakták petéiket. ROTHSCHILD a petéket átadta a szerzőnek, a ki aztán belőlük a hernyót, bábót és pillangót felnevelte és jelen dolgozatában minden egyes fejlődési stádiumot pontosan és részletesen leírt. A peték februáriusban keltek ki, tehát átteleltek; a hernyók, melyek a sovány ibolya leveleivel táplálkoztak, ötszöri vedlés után junius második felében bábozódtak be.

A dolgozathoz csatolt színes tábla valóságos műremek s bámulatos finomsággal és pontossággal mutatja be a hernyó különféle stádiumait, valamint a bábót és a kifejlett pillangót.

—a.

Dr. Fr. Sokolár: *Carabus irregularis* F. (Entomologische Rundschau. XXVI, 1909, p. 87—89).

Szerző tanulmányában megállapítja, hogy törzsalaknak a németországi Középhegység alakját kell venni, mely Sziléziáig fordul elő. Az Alpokban élő (Svájcz) alak var. *sculptitilis* Heer-nek veendő, a Keleti-Alpok alakja, mely a bécsi erdőben nyeri el legszebb kifejlődését var. *cephalotes* (nov. var.). Krajna és Horvátország határterületén honos a var. *bucephalus* Kr. A boszniai, eddig szintén *bucephalus*-nak (Apfelbeck) tartott alakot szerző var. *Ramanus* név alatt különíti el. A délkeleti Kárpátok alakjait szerző újra különválasztja és a keletit (Nagy-Hagymás, Rareu) var. *Montandoni* Buyss., a délit pedig (Fogarasi- és Szeben-hegység) var. *Peronae* Hopffg. (*brunnipes* Beuth)-nek jelöli.

*

Dr. Péterfi Tibor: Szövektan. (Stampfel-féle Tudományos Zsebkönyvtár. 209—212. sz., Budapest, 1909. Ára 240 fillér).

E munka elsősorban az orvosnövendékek számára készült segédkönyv, amelyet a szövevtani előadások és a szövevtani gyakorlatok anyagának átisméltlésekor czélszerűen használhatnak. A könyv terjedelme azonban túlhaladja a használatban lévő u. n. kompendiumok terjedelmét, másfelől azonban önállóbb és részletesebb tárgyalásra igénykzik. Ennek főleg az az oka, hogy ez az első ilyen irányú magyar tankönyv, melyet mai nap az orvostanhallgatók tanulmányaikban felhasználhatnak. A terjedelmes anyag összefoglalását és áttekinthetőségét sematikus szövegrajzok és összefoglaló táblázatok könnyítik meg. A szerző tekintettel volt a művelt laikus közönségre is, mely természettudományi tanulmányaiban a szövevtannal kapcsolatos általános biológiai és fejlődéstani fogalmakkal is megismerkedni óhajt s a szövevtanról mint egységes tudományról egységes összefoglaló képet akar nyerni. Ezért tárgyalja az első részben behatóbban a sejt alaktani és élettani jellegeit és az egyénfejlődéssel összefüggő általános biológiai és természetfilozófiai kérdéseket. A könyv tartalma sejttan, általános fejlődéstan, általános szövevtan és részletes szövevtan részekre oszlik. E felosztás mellett megkísérli a szerző, hogy az egész tárgyat egy egységes alapra, a sejtelméletre helyezze, úgy hogy az általános szövevtan tételei a sejttanban elmondottakból, a szervek szövevtanának sajátosságait viszont az általános szövevtanból magyarázza meg. Az idegrendszer szövevtana kimaradt a munkából, mert mint az előszóban meg van említve, ez a rész mint a szövevtannak egyik legjobban kidolgozott területe egy külön füzet tartalmául marad. A nagy gondnal és tudományos alaposággal készült jeles könyv irodalmunkat egy igen értékes hiányt pótló munkával gyarapítja, mert eddigelé idegen, jobbára német művekből lehetett csak a szakbavágó ismereteket elsajátítani.

sz.